

Sygn. akt VIII U 560/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 września 2015 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSO Mariola Szmajduch
Protokolant:	Justyna Jarzombek

po rozpoznaniu w dniu 29 września 2015 r. w Gliwicach

sprawy G. W. (W.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o zwrot nienależnie pobranego świadczenia

na skutek odwołania G. W.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

z dnia 9 lutego 2015 r. **nr** (...)

1. zmienia częściowo zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż stwierdza, że ubezpieczony G. W. nie ma obowiązku zwrotu renty rodzinnej za miesiąc luty 2014 roku oraz odsetek za okres od 26 lutego 2014 roku do 9 lutego 2015 roku;
2. oddala odwołanie w pozostałej części.

(-) SSO Mariola Szmajduch

Sygn. akt VIII U 2158/11

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 9 lutego 2015r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. stwierdził, że ubezpieczony G. W. pobrał za okres od 1 lutego 2014r. do 31 sierpnia 2014r. nienależnie świadczenie – rentę rodzinną i zobowiązał ubezpieczonego do zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za powyższy okres w kwocie 4.158,21 zł oraz odsetek za okres od 26 lutego 2014r. do 9 lutego 2015r. w kwocie 355,79 zł tj. łącznie kwoty 4.514 zł.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony domagał się jej uchylecia. W uzasadnieniu podniósł, iż w okresie od 22 lutego 2014r. do 15 lipca 2014r. był uczniem Szkoły Policealnej (...) w K., zaś przepisy o rencie rodzinnej nie uzależniają prawa do świadczenia od systematyczności nauki i jej pozytywnych rezultatów.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy, wniósł o jego oddalenie, podtrzymując swe dotychczasowe stanowisko zawarte w zaskarżonej decyzji. ZUS wskazał, iż z posiadanej dokumentacji wynika, że ubezpieczony zapisał się do (...)

Szkoła Policealna w K. na kierunek technik bezpieczeństwa i higieny pracy od lutego 2014r. Na zajęcia uczęszczał nieregularnie a ostatni raz był obecny w dniu 23 marca 2014r. Odwołujący nie składał prac kontrolnych, nie przystąpił do egzaminów semestralnych, nie został promowany na kolejny semestr w związku z czym został skreślony z listy słuchaczy w dniu 15 lipca 2014r.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Decyzją z dnia 10 października 2013r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. przyznał ubezpieczonemu G. W. ur. (...) prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu na okres od 7 września 2013r. do 31 sierpnia 2014r.

W dniu 27 lutego 2014r. G. W. przedłożył zaświadczenie z dnia 25 lutego 2014r., potwierdzające, że jest od 22 lutego 2014r. słuchaczem pierwszego semestru Szkoły Policealnej (...) w K. na kierunku technik bezpieczeństwa i higieny pracy. Przewidywany termin zakończenia nauki to czerwiec 2015r.

Decyzją z dnia 17 czerwca 2014r. przyznano ubezpieczonemu prawo do renty rodzinnej na dalszy okres tj. do 31 maja 2015r

W dniu 4 listopada 2014r. G. W. przedłożył zaświadczenie z dnia 31 października 2014r., potwierdzające, że jest od 27 września 2014r. słuchaczem pierwszego semestru Szkoły Policealnej (...) w K. na kierunku technik bezpieczeństwa i higieny pracy. Przewidywany termin zakończenia nauki to styczeń 2016r.

W związku z powyższym ZUS, pismem z dnia 18 listopada 2014r., zwrócił się do (...) w K. o podanie, czy G. W. był w okresie od lutego 2014r. do czerwca 2014r. słuchaczem tej szkoły, zgodnie z zaświadczeniem z dnia 25 lutego 2014r., czy uczestniczył w zajęciach i zachował minimum frekwencji 50% oraz czy oddawał prace kontrolne i przystąpił do egzaminów semestralnych.

W piśmie z dnia 10 grudnia 2014r. (...) w K. poinformowała, że G. W. zapisał się do Szkoły Policealnej (...) w K. od lutego 2014r. Ubezpieczony uczęszczał na zajęcia nieregularnie, ostatni był obecny 23 marca 2014r. Odwołujący nie składał prac kontrolnych, nie przystąpił do egzaminów semestralnych, nie został promowany na kolejny semestr w związku z czym został skreślony z listy słuchaczy w dniu 15 lipca 2014r. Ubezpieczony zapisał się ponownie do (...) Szkoła Policealna w K. od września 2014r. i jest słuchaczem semestru pierwszego.

Mając na uwadze powyższe, decyzją z dnia 9 lutego 2015r. (...) Oddział w C. stwierdził, że ubezpieczony G. W. pobrał nienależnie rentę rodzinną za okres od 1 lutego 2014r. do 31 sierpnia 2014r. i zobowiązał go do zwrotu nienależnie pobranej w powyższym okresie renty w kwocie 4.158,21 zł oraz odsetek za okres od 26 lutego 2014r. do 9 lutego 2015r. w kwocie 355,79 zł tj. łącznie kwoty w wysokości 4.514 zł.

Od powyższej decyzji odwołał się ubezpieczony.

Sąd ustalił, że do kręgu uprawnionych do renty rodzinnej po zmarłym J. W. (1) należą macocha ubezpieczonego J. W. (2), przyrodnia siostra ubezpieczonego W. W. (2) i syn macochy P. J.. Świadczenie jest przyznane w wysokości 95% świadczenia osoby zmarłej i jest podzielone pomiędzy cztery osoby uprawnione.

G. W. ukończył Policealną Szkołę Ogólnokształcącą w (...).

Ubezpieczony do dnia 28 lutego 2014r. był uczniem Niepublicznej Policealnej Szkoły Farmaceutycznej M. w S.. Zajęcia odbywały się tam w każdy weekend od piątku do niedzieli. Trzeba było zdawać poszczególne przedmioty ustnie bądź pisemnie i złożyć pracę semestralną. Do lutego 2014r. brał udział w zajęciach.

Następnie ubezpieczony zapisał się do (...) w K. na kierunek technika bhp. Zajęcia w (...) w K. były organizowane co drugi tydzień w soboty i niedziele. W trakcie semestru zaliczało się poszczególne przedmioty, a na koniec trzeba było oddać pracę semestralną. Ubezpieczony uczestniczył w kilku zjazdach w tej szkole. Na każdym zjeździe sporządzano listy obecności dotyczące całego dnia nauki, a ponadto listy obecności przygotował każdy nauczyciel.

Ubezpieczony przestał uczęszczać na zajęciach z uwagi na trudną sytuację w domu. Mieszka z matką i ojczymem, którzy mają ograniczoną władzę rodzicielską nad trójką młodszego rodzeństwa i ustanowiony nadzór kuratora. Ponieważ ubezpieczony pracuje od poniedziałku do piątku, rodzice robili mu awantury, że nie pomaga w domu i nie uczestniczy w życiu rodzinnym. W związku z tym faktycznie ubezpieczony nie uczestniczył w zajęciach szkolnych a naukę podjął ponownie w tej samej szkole od września 2014r.

Sąd ustalił nadto, iż ubezpieczony zapisał się ponownie do (...) Szkoła Policealna w K. od września 2014r. W tym okresie odwołujący nie uczęszczał na zajęcia, nie składał prac kontrolnych, nie przystąpił do egzaminów semestralnych, nie został promowany na kolejny semestr, w związku z czym został skreślony z listy słuchaczy w dniu 12 stycznia 2014r.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie akt organu rentowego, pisma (...) w K. z dnia 7 lipca 2015r. oraz przesłuchania ubezpieczonego (nagranie z rozprawy z dnia 30 czerwca 2015r. min.12.11 i n. k.14). Sąd uznał zgromadzony materiał dowodowy za kompletny i wiarygodny, a przez to pozwalający na poczynienie ustaleń faktycznych w sprawie.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonego zasługuje na uwzględnienie w zakresie w jakim dotyczy zwrotu nienależnie pobranej renty rodzinnej za miesiąc luty 2014r. oraz żądania odsetek za okres od 26 lutego 2014r. do 9 lutego 2015r.

W pozostałej części odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015r., poz.748) osoba, która pobrała nienależne świadczenia jest obowiązana do ich zwrotu.

Z kolei w myśl ust. 2 powołanego wyżej przepisu za nienależnie pobrane świadczenia uważa się:

1. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania;
2. świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Powyższe wskazuje, iż żądanie zwrotu uzasadnia w pierwszej kolejności stwierdzenie bezpodstawności wypłaconego świadczenia. Niezbędne jest również ustalenie złej wiary osoby pobierającej świadczenie, a zatem istnienia po jej stronie świadomości takiego charakteru świadczenia.

Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było ustalenie, czy odwołujący G. W. pobrał w miesiącach od 1 lutego 2014r. do 31 sierpnia 2014r. nienależne świadczenie w postaci renty rodzinnej w łącznej kwocie (wraz z odsetkami) 4.514 zł, a co za tym idzie czy jest zobowiązany do jej zwrotu.

Po myśli art. 68 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej:

- 1) do ukończenia 16 lat;
- 2) do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia, albo
- 3) bez względu na wiek, jeżeli stały się całkowicie niezdolne do pracy oraz do samodzielnej egzystencji lub całkowicie niezdolne do pracy w okresie, o którym mowa w pkt 1 lub 2.

Z przepisu powyższego wynika jednoznacznie, że ubezpieczonemu urodzonemu (...), prawo do renty rodzinnej przysługuje pod warunkiem kontynuowania nauki w szkole.

Przeprowadzone w niniejszej sprawie postępowanie dowodowe wykazało, że G. W. kontynuował naukę w miesiącu lutym 2014r. Jak wynika z znajdującego się w aktach organu rentowego zaświadczenia z dnia 20 maja 2014r. ubezpieczony do dnia 28 lutego 2014r. był uczniem Niepublicznej Policealnej Szkoły Farmaceutycznej M. w S. i realizował obowiązek nauki zgodnie ze statutem szkoły.

Natomiast po tym okresie ubezpieczony zaprzestał faktycznie kontynuowania nauki. Jak wynika z pism (...) w K. z dnia 10 grudnia 2014r. oraz z dnia 7 lipca 2015r. G. W. zapisał się wprawdzie do Szkoły Policealnej (...) w K. od lutego 2014r. na pierwszy semestr na kierunku technik bhp, gdzie zajęcia rozpoczęły się z dniem 22 lutego 2014r. Ubezpieczony jednak uczęszczał na zajęcia nieregularnie, ostatni raz był obecny 23 marca 2014r. nadto nie składał prac kontrolnych, nie przystąpił do egzaminów semestralnych, nie został promowany na kolejny semestr w związku z czym został skreślony z listy słuchaczy w dniu 15 lipca 2014r. Ubezpieczony zapisał się ponownie do (...) w K. od września 2014r. na pierwszy semestr tego samego kierunku technik bhp.

Ubezpieczony nie poinformował organu rentowego o fakcie zaprzestania nauki, pomimo pouczenia w tej kwestii zawartego w decyzji przyznającej mu prawo do renty rodzinnej z dnia 10 października 2013r.

A zatem renta rodzinna pobrana w okresie od marca 2014r. do sierpnia 2014r. jest świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi w myśl powołanego wyżej art. 138 ust. 1 ustawy.

Takie stanowisko potwierdza orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2004r. (II UK 331/03, Wspólnota (...)) „renta rodzinna wypłacana przez ZUS dłużej niż faktycznie przysługiwała, to nienależne świadczenie, które podlega zwrotowi. Zgodnie z art. 68 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, renta rodzinna po przekroczeniu 16 roku życia przysługuje do czasu ukończenia nauki w szkole, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat. Przesłanką do wypłaty renty po ukończeniu 16 roku życia jest przedstawianie zaświadczeń o kontynuowaniu nauki”.

Sąd orzekający podziela stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 6 listopada 2012r. sygn. III UK 153/11 (OSNP 2013/19-20/231), iż prawo do renty rodzinnej nie przysługuje ubezpieczonemu zapisanemu do szkoły, który bez usprawiedliwienia nie uczestniczy w żadnych zajęciach (art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 ze zm.).

Sąd orzekający zwraca uwagę, że renta rodzinna ma charakter alimentacyjny, zaś w odniesieniu do osób, które ukończyły 16 rok życia podstawowym celem przyznania tego świadczenia jest umożliwienie nauki.

W wyroku z dnia 10 września 2013r. Sąd Apelacyjny w Katowicach sygn. III AUa 2303/12, (LEX nr 1378691), celem renty rodzinnej jest ukończenie nauki w szkole, nie zaś bezustanne podejmowanie prób formalnego zapisania się do szkoły bez faktycznego pobierania tam nauki i faktycznego pozytywnego rezultatu tej nauki zweryfikowanego ukończeniem szkoły czy choćby zaliczeniem roku szkolnego.

Z kolei Sąd Apelacyjny w Krakowie w wyroku z dnia 14 marca 2013r. sygn. III AUa 1035/12 (LEX nr 1298919) wskazał, iż „(...) nauka może być przerwana i stąd ukończenie szkoły nie stanowi warunku sine qua non prawa do renty rodzinnej, niemniej pojęcie "nauki" w szkole nie powinno być rozumiane dowolnie. Wydaje się, że nawet gdyby przyjąć, że również przypadek braku obowiązku udziału w zajęciach szkolnych ma na uwadze ustawowa regulacja o rencie rodzinnej, to nie może on być w efekcie oceniany bezkrytycznie w sytuacji, gdy ubezpieczony nie tylko nie uczęszczał na zajęcia, ale nie uzyskiwał zaliczeń, nie podchodził do egzaminów i nie zaliczył żadnego semestru. Zachodzi bowiem wówczas zasadnicze pytanie co świadczy o tej nauce, wszak nie sam formalny status ucznia, który w określonym czasie nie został administracyjnie skreślony z listy uczniów (słuchaczy). Nauka semantycznie (słownikowo) to: uczenie się, kształcenie się lub uczenie, kształcenie kogoś; lekcje, studia edukacja; stąd ktoś jest

chętny i przykłada się do nauki lub nie. Jednak trudno mówić o pobieraniu nauki, gdy uczeń nic nie robi i status ten ma tylko z samego zapisania się do szkoły”.

Mając zatem powyższe na względzie Sąd, na mocy art. 47714 § 2 k.p.c., zmienił częściowo zaskarżoną decyzję w ten sposób, iż stwierdził, że ubezpieczony G. W. nie ma obowiązku zwrotu renty rodzinnej za miesiąc luty 2014r. oraz odsetek za okres od 26 lutego 2014r. do 9 lutego 2015r.

Natomiast renta rodzinna pobrana przez odwołującego w okresie od marca 2014r. do sierpnia 2014r. miała charakter świadczenia nienależnego, a w konsekwencji podlega zwrotowi.

Zatem w punkcie 2 wyroku Sąd, na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c., oddalił odwołanie w pozostałym zakresie.

Orzekając o braku obowiązku zwrotu odsetek, Sąd miał na uwadze, iż w przypadku ustalenia przez ZUS obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia ubezpieczony pozostawał w zwłoce z zapłatą należności dopiero z chwilą doręczenia mu tej decyzji i dopiero wtedy kwota podlegająca zwrotowi stała się wymagalna.

Sąd orzekający zwraca uwagę, iż w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że świadczenia z ubezpieczeń społecznych są przyznawane w drodze decyzji administracyjnych i na podstawie decyzji administracyjnych są wypłacane. Nie można zatem utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną (vide wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010r., I UK 210/09, LEX nr 585713).

W wyroku z dnia 18 października 2013r. sygn III AUa 229/13 (LEX nr 1391864) Sąd Apelacyjny w Gdańsku wskazał, iż „żądanie zwrotu” nienależnie pobranego świadczenia następuje przez doręczenie dotyczącej tego decyzji (można powiedzieć, że staje się wymagalne w tym momencie, a nie w czasie spełniania świadczeń). Z tą chwilą następuje też wymagalność (w prawnym znaczeniu według prawa cywilnego - art. 359 § 2 k.c.) roszczenia o odsetki, gdyż od tej chwili dłużnik pozostaje w opóźnieniu ze spełnieniem świadczenia głównego (art. 481 § 1 k.c.). Z tą też chwilą rozpoczyna się bieg przedawnienia roszczenia o zapłatę odsetek (art. 120 § 1 k.c.)” (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 10 listopada 2013r., III AUa 198/13, LEX nr 1400345, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 3 grudnia 2013r., III AUa 436/13, LEX nr 1409160).

Brak zatem podstaw do żądania odsetek od nienależnie pobranego świadczenia za okres poprzedzający wydanie i doręczenie zaskarżonej decyzji tj. od 26 lutego 2014r. do 9 lutego 2015r.

(-) SSO Mariola Szmajduch